



RIHA võrgustiku seminar 29.09.2017

Süsteematiseeritud kokkuvõte

1. Olulised tähelepanekud

Tulenevalt seminaril tõstatatud küsimustest ja sellele järgnenud infovahetusest soovib RIA tähelepanu juhtida paarile olulisele aspektile:

- Avaliku teabe ja teistest seadustest tulenevad nõuded on kohustuslikuks täitmiseks ka uue RIHA puhul. On tekkinud väärarusaam, et uue RIHAga muutuvad täna kehtiva nõuded. Esialgu (so 1. novembrist) on muutunud ainult RIHA kasutajaliides, kus mitmed andme(välja)d on teisiti kuvatud. Näiteks kehtib andmete koosseisu detailse kirjeldamise nõue, mida kontrollivad kooskõlastajad. Selleks otstarbeks viime ka uude RIHAsse üle hetkel kehtivad andmekoosseisu failid. Samamoodi kehtib RIHA kooskõlastuse nõue enne andmekogu asutamist, kasutusele võttu, andmekoosseisu muudatust ja lõpetamist. Uues RIHAs oleme kooskõlastuse osa kasutajaliideses parema arusaadavuse nimel ümbernimetanud hindajate tagasisideks ning sinna märgivad ka kooskõlastajad, kas kirjeldatu on nõuetega kooskõlas või mitte.
- X-tee alamsüsteemi registreerimine ja RIHA kooskõlastamine pole (kunagi olnud) omavahel ühendatud protsessid. Alamsüsteem ei ole infosüsteem, millel on üleminfosüsteem. Mõistet alamsüsteem kasutatakse ainult X-tee kontekstis ja see on „tehnoloogiliselt ja organisatoorselt piiritletud X-tee liikme infosüsteemi osa andmeteenu osutamiseks või kasutamiseks“. RIA tegutseb X-tee alamsüsteemide registreerimisel X-tee määruse alusel. Määruse kohaselt registreeritakse X-tee selline alamsüsteem, mis on kantud RIHAsse, millele on lisatud kontaktandmed ning mis rakendab turvanõudeid. X-tee keskusel ei ole määruse järgi õigust alamsüsteemi registreerimisest keelduda, kui alamsüsteemi ülemsüsteem pole RIHAs registreeritud või kooskõlastatud. Ka praeguses RIHAs ei kontrollita uute X-tee alamsüsteemide puhul, kas neile on ülemsüsteem määratud või millises staatuses see on, seega ei ole tegemist uuest RIHAs tingitud muudatusega. See aga ei tähenda, et andmekogu, mis konkreetset X-tee alamsüsteemi kasutab, ei peaks olema RIHAs kooskõlastatud. Andmekogu omanikul on seadusest tulenev kohustus andmekogu RIHAs kirjeldada ning seda nõuetega vastavuses hoida. RIA registreerib X-tee keskusel alamsüsteemi ja õiguslikke tagajärgi (nt luba kasutada kooskõlastamata andmekogu) see kaasa ei too. Õiguslikud tagajärjed kaasnevad andmekogu (sh sellega seotud X-tee alamsüsteemi) kasutamisega. X-tee alamsüsteemi saab andmekogu omanik kasutada vaid juhul, kui andmekogu omanik avab teisele osapoolle oma andmeteenu või teise andmekogu omanik avab talle andmeteenu. Pärast teenuse avamist saab ta n.ö juurdepääsu X-teele. Õiguste andmist ning reaalselt andmevahetust X-tee keskus tulenevalt hajusast ülesehitusest mõjutada ei saa.

Andmekogu vastutav töötleja vastutab selle eest, et andmekogu põhimäärus ja andmetöötlus andmekogus, andmekogude vahel ja seoses andmeandjatega vastaks õigusruumile. Täiendavalt lisame, et X-tee liikmelisuse haldamise protsesse on RIA-l plaan üle vaadata järgmise poolaasta jooksul ning alustada ka arendustega, mis võimaldavad nende sisukamat ja mugavamat läbiviimist kliendi ja RIA poolt.

2. Mis asjad võtab RIA lähiajal arendusse?

1. novembril, kui RIHA uus rakendus toodangukeskkonda jõuab, ei ole veel võimalik infosüsteemide seoseid (alamsüsteem, ülemsüsteem jne) kajastada. Tegemist on kahtlemata vajaliku funktsionaalsusega, mille plaanime relievisida 1. detsembriks. Vahepealse aja jooksul on võimalik olemasolevate infosüsteemide seoseid vaadata vanast RIHAst. Funktsionaalsuse lisamisel viime üle ka vanas RIHA-s olevad seosed, kuid täiesti uute infosüsteemide puhul tuleb seos lisada infosüsteemi omanikul hiljem. Sellest anname kindlasti ka uudiskirjas teada ning personaalsed teavitused saadame neile, kes kuu aja jooksul uusi süsteeme lisasid.

Abimaterjalide osas realiseerib RIA väljapõhised abitekstid RIHA rakenduses ning abikeskuse, kus KKK vormis on erinevad aspektid RIHA kasutamises teemadena lahti kirjutatud. Teemade leheküljed on lingitavad ning sisaldavad kindlasti lisaks tekstidele ka vajalikes kohtades näiteid ja kuvatõmmiseid.

Koolituste osas tekkis seminaril mitmeid mõtteid, kuidas koolitust korraldada: grupid algajatele ja edasijõudnutele vs grupid vastavalt oma rollile vs segamini grupid, kus kirjeldajad kirjeldavad ning kooskõlastajad samu asju hindavad. RIA on ette näinud koolitusi kirjeldajatele ja kooskõlastajale eraldi, kuid samas ei välista segagruppe, et rollid saaksid omavahel diskussiooni tekitada. Lisaks oli seminaril osalejate sooviks, et koolitused oleksid praktilised ning selle materjalid ka hiljem kasutatavad (üles filmitud). RIA toetab neid mõtteid ning koostöös koolituste korraldajaga teatame RIHA infopäeval 1. novembril esimeste koolituste ajad ning grupid.

3. Mis teemade peale tuleb mõelda pikemas perspektiivis?

RIA küsis seminaril osalejatelt, milliste kriteeriumite alusel peaks RIA hindama, kas üks konkreetne nõue realiseeritakse kontrollitava nõudena RIHA-s, ning palus need kriteeriumid järjestada tähtsuse järjekorras. Kriteeriumid ja nende prioriteetidid kujunesid järgmiselt:

1. Kas nõue tasub ennast ära?
2. Kas nõude mõju ja vajadust on hinnatud perioodiliselt?
3. Kas otsustusprotsess on piisavalt kaasav?
4. Kas on alternatiivlahendust?
5. Kas nõude täitmine on motiveeriv?
6. Kas nõue tuleneb õigusaktist? (*Osalejate poolt lisatud*)

7. Kas nõue toetab RIHA eesmärki ja on sellega seotud? (*Osalejate poolt lisatud*)
8. Kas nõue selles sõnastuses on püsivalt kontrollitav? (*Osalejate poolt lisatud*)
9. Kas nõude täitmine toob kaasa soovitava eesmärgi? (*Osalejate poolt lisatud*)
10. Kas nõue on sisuliselt kontrollitav? (*Osalejate poolt lisatud*)

Seminarilt saadud tagasiside alusel koostab RIA kavandi, kuidas RIHAs nõudeid haldama hakatakse (sh kes otsustavad ja millised on otsustuskohad), mida tutvustame järgmisel RIHA võrgustiku kohtumisel.

Siinkohal täpsustame, et RIA eesmärgiks on leida tasakaal RIHAs kontrollitavate nõuete ja infosüsteemi omanike ehk kirjeldajate koormuse vahel, et süsteem ei muutuks liialt keeruliseks. RIHA eesmärk on eelkõige avaldada adekvaatset pilti riigi infosüsteemist ning toetada andmekogude koosvõimet, mitte võimaldada võimalikult palju nõudeid just RIHAs kontrollida.

4. Millega RIA tegelema ei hakka?

Seminari osalejad tegid ettepaneku luua üheks abikanaliks nn *live chat*. Seda RIHA rakenduses RIA esialgu realiseerida ei kavatse, kuna tegemist ei ole kulu-tulu mõttes otstarbeka väljaminekuga. RIA kasutajatugi vastab jätkuvalt kasutajate küsimustele e-kirja ning telefoni teel.

5. Kommentaari, mõtted ja ettepanekud?

Tagasiside on oodatud RIHA valdkonnajuhile Hannes Kiivetile: hannes.kiivet@ria.ee